

KIPPIS KOHTUUELLE !

Keskustan tavoitteet alkoholipolitiikan kokonaisuudistukselle

Suomi elää taloudellisesti vaikeita aikoja. Kansakuntana olemme eläneet yli varojemme. Hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen vaatii nyt tiukkoja päätöksiä ja kauaskantoisia ratkaisuja. Talouspaineiden alle ei kuitenkaan saa hukuttaa itse ihmistä. Heikommas-ta tulee pitää huolta, aina.

Huolenpidon ja välittämisen ohella Keskusta haluaa nostaa esiin ihmisten oman vastuun merkityksen. Kehomme ja mieleemme ja sosiaaliset suhteemme ovat niin arvokkaita, että niistä on pidettävä huolta. Osana vastuunkantoa on velvollisuutemme korostaa myös lähimmäisen vastuun merkitystä. Poliittisena ohjenuorana Keskustaa kannattelee myös ylisukupolvinen velvoite huolehtia lapsista ja nuorista.

Osana Keskustan selviytymissuunnitelmaa Suomelle haluamme kehittää myös suomalaista päihdepolitiikkaa ja alkoholipolitiikkaa. Haluamme herättää keskustelua, haluamme esittää ratkaisuja. Emme halua tuomita, emme saarnata. Koemme kuitenkin, että politiikan tehtävä on tavoitella ihmisen hyvää.

Siksi alkoholipolitiikkamme kaipaa uudistusta. Kuten politiikassa yleisemminkin, tulee myös alkoholia koskevissa päätöksissä politiikan perustua arvojen ohella tutkittuun tietoon.

Totutuimmin alkoholikysymyksiä on tarkasteltu osana sosiaalipoliittisia ratkaisuja. Se on turhan kapea tapa nähdä asian vaikutukset. Alkoholipolitiikka on mitä suurimmissa määrin talouspoliittinen kysymys ja yhtäläillä osa myös työllisyyspolitiikkamme. Alkoholihaittojen vähentyminen korjaisi työuriamme pituutta ja kestävyysvajetta huomattavasti. Alkoholin vaikutukset ulottuvat moneen – esimerkiksi poliisin resursseihin ja lastensuojelun paineeseen.

Ennen muuta kysymys on välittämisestä, vastuun ottamisesta ja asennemuutoksesta. Tarvitsemme myös esimerkin voimaa. Teot ja sanat ratkaisevat - olipa sitten kysymys perheen vanhemmista tai laajassa keskustelussa vaikkapa päättäjien ja julkisuuden henkilöiden omasta toiminnasta.

Tosiasioita alkoholista Suomessa

Suomessa kulutetaan tilastoidusti jokaista kansalaista kohti noin 8 litraa 100 prosenttista alkoholia vuodessa. Tähän päälle, tilastoimattoman, mm. matkustajamyynnin kautta tuleva määrä on noin 2 litraa puhdasta alkoholia suomalaista kohden. Yhteensä vuositasolla puhutaan siis yli 10 litran kulutuksesta per asukas. (THL, päihdetilastollinen vuosikirja 2012)

Suomalaisten juomasta alkoholista yhä suurempi osuus koostuu mietojen juomien kautta. Vuonna 2012 jo noin puolet kaikesta juodusta alkoholista tuli mallastuotteista eli oluesta. Väkevien viinujen osuus on tipahtanut alle viidennekseen. Muutos on merkittävä, kun vielä vuonna 1950 80% kaikesta alkoholista juotiin väkevänä viinana. Muutos ravistelee myös Alkon monopolia, kun yhä suurempi osuus alkoholista kulkee monopolin ohi.

Alkoholimyynti ja alkoholin verotus on valtiolle tulonhankkimiskeino. Valtio kerää alkoholijuomista alkoholiveroina ja arvonlisäveroina 2,1 miljardia euroa. Lisäksi valtio saa luonnollisesti tulo- ja yhteisöveroja panimoteollisuudesta sekä tuotteiden myyntiketjusta.

Alkoholihaittojen kustannukset ovat kuitenkin huomattavasti tuloja suuremmat, sillä haittojen yhteiskustannukset vaihtelevat laskentavasta riippuen miljardin ja viiden miljardin välissä. Haittojen korjauksesta aiheutuu julkiselle sektorille vuodessa noin miljardin euron suorat haittakustannukset. Niistä neljännes aiheutui vuonna 2010 alkoholin käyttöön liittyvistä sosiaalihuollon kustannuksista. Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon kustannukset olivat noin 233 miljoonaa euroa. Eläkkeiden ja sairauspäivärahojen haittakustannukset olivat 182–271 miljoonaa euroa. Oikeusjärjestelmän ja vankeinhoidon kustannukset olivat 131–139 miljoonaa euroa.

Terveydenhuollon haittakustannuksiin laskeetaan myös erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon vuodeosastohoidosta ja avohoidosta aiheutuneita kustannuksia, jotka olivat 81–136 miljoonaa euroa vuonna 2010. Vuonna 2011 terveydenhuollon vuodeosastoilla rekisteröitiin yli 55 000 hoitojaksoa, joissa alkoholisairaus oli pää- tai sivudiagnoosina. Ilahduttavasti hoitojaksojen määrä on vähentynyt

kuudenneksen vuodesta 2008. Erityisesti ovat vähentyneet alkoholiriippuvuudesta johtuvat sairaudet. Myös alkoholin aiheuttamien elimellisten aivo-oireyhtymien ja käyttäytymishäiriöiden hoitojaksot ovat vähentyneet. Terveydenhuollon menojen vähentyessä alkoholista johtuvat sosiaalitoimen menot ovat puolestaan kasvaneet. Lisäksi päihteet aiheuttavat töitä lastensuojelulle kasvavina huostaanottoina. Päihdeongelmaisen läheisilleen aiheuttamat vaikeudet moninkertaistavat haittakustannukset.

Alkoholista johtuvia kuolemia Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen koostaman Päihdetilastollisen vuosikirjan mukaan vuonna 2011 kirjattiin 2584. Alkoholikuolemat ovat työikäisten yleisen kuolinsyy, sillä joka kuudes työikäisen kuolema liittyi alkoholiin. Vaikka ihmiselämän arvo on mittaamaton, voidaan ennenaikaisista kuolemista johtuvien menetettyjen elinvuosien arvo laskea miljardeissa.

Suorien valtiolle tulevien kustannusten lisäksi alkoholista aiheutuu runsaasti välillisiä, valtion ja kuntien budjetin ulkopuolella olevia menoja ja tulo-vajetta. Alkoholin arvioidaan heikentyneen työtehon ja menetettyjen työntuntien kautta aiheuttavan bruttokansantuotteelle noin 500 miljoonan euron vuosittaisen menetyksen. Vaikka työaikainen juominen on käytännössä loppunut kokonaan, työnantajat kärsivät vapaa-ajalla alkoholin aiheuttamista kustannuksista sairauslomien muodossa. Lisäksi menetettyjen työ- ja elinvuosien kautta laskennalliset menetykset lasketaan miljardeissa.

Humalassa ajamiseen tulee puuttua, erityisen huolestuttavaa on nuorten lieventynyt suhtautuminen humalassa ajamiseen. Poliisin läsnäolon vähentyminen syrjäseuduilla on vähentänyt kiinnijäämisen riskiä liian paljon. On myös huomioitava huolestuttava alkoholinkäytön lisääntyminen erityisesti naisten ja ikäihmisten keskuudessa. Yksinäisyys ja alkoholi eivät ole hyvä yhdistelmä ikääntyvälle vanhukselle.

Syytä on myös huomioida passiivisen alkoholinkäytön vaikutukset. Se voidaan rinnastaa passiivisen tupakoinnin haittavaikutuksiin. Alkoholin suurkulutus aiheuttaa haittoja sivullisellekin – yleensä puolisolalle tai lapsille. Laajennetusti passiivisina vaikutuksina voidaan pitää myös järjestyshäiriötä, väkivaltatapauksia, rattijuopumuksia tai esimerkiksi päihteitä käyttävän äidin tuottamia haittavaikutuksia sikiölle raskausvaiheessa.

Uudistuksen periaatteet

Keskustan aatteellisen oppi-isän Santeri Alkion edustaman humanismin taustalla on ajatus jokaisessa ihmisessä piilevästä suuresta potentiaalista. Yhä ajankohtainen on Alkion ajatus siitä, että kaiken yhteiskunnallisen toiminnan päämääräksi tulee asettaa ihmisen henkinen kasvu. Alkiolle päihteet olivat pahoja juuri siksi, että ne rajoittivat yksilön henkistä kasvua turruttamalla ajattelua. Suomessa kohdatut ongelmat perheissä, työpaikoilla ja poliisin tilastoissa kertovat rajua kieltään siitä, että päihteet rajoittavat yksilön kasvun lisäksi myös yhteiskunnan kehittymistä.

Suomalainen alkoholipolitiikka tarvitsee tiukennuksia, mutta myös kulttuurin muutoksia. Pelkät tiukennukset herättävät ihmisissä ankaran vastareaktion ja hyvä tavoite voi johtaa päinvastaiseen lopputulokseen.

Kieltolain negatiiviset vaikutukset on Suomessa aikanaan koettu. Sen sijaan kieltolain jälkeen on suomalaisessa alkoholipolitiikassa menty entistä vapaampaan ja alkoholin hinnan osalta edullisempaan suuntaan. Siksi kieltolain aiheuttamaan traumaan vetoaminen nyt, 80 vuotta lain kumoamisen jälkeen, voidaan jo lopettaa. On aika kääntää kurssia.

Vaikka alkoholin kulutus on siirtynyt väkevästä mietoihin panimotuotteisiin, on kokonaiskulutus kasvanut. Kataisen hallituksen ohjelmaan kirjattu, tänä vuonna toteutettava alkoholipoliittisen lainsäädännön kokonaisuudistus ei saa johtaa samoihin lopputuloksiin kuin kaksi edellistä uudistusta. Niiden tuloksena alkoholiuolemien määrä kaksinkertaistuivat.

Emme haikaile kieltolakia, koko Suomen raivoraittutta tai moralistista Turmiolan Tommi -propagandaa. Tavoittelemme Suomea, jossa alkoholikulttuuriin suhteen tapahtuu asennemuutos. Se tarkoittaa, että alkoholijuomia voi nauttia kohtuudella jatkossakin. Emme kuitenkaan voi jatkaa nykyisellä tiellä, jossa taloudelliset kustannukset yhteiskunnalle alkoholin haitoista ovat miljardisuuruiset. Haluamme rakentaa Suomea, jossa lapset eivät joudu kärsimään vanhempien juomisesta. Tarvitsemme rohkeaa välittämistä ja lähimmäisenvastuuta. Työyhteisöjen tulee tukea ihmistä pois alkoholismikierteestä. Yhteisen kasvatusvastuun periaatteella meidän tulee tukea vanhemmuutta, joka suojelee nuorta liian varhaiselta alkoholin käytöltä. Jokainen meistä toimii alkoholin käytöllään esimerkkinä lapsille ja nuorille.

Keskustan päätavoitteet alkoholilainsäädännön uudistamiselle

- Lasten ja nuorten alkoholinkäyttö vähenee.
- Aikuisten käyttämän alkoholin haittavaikutukset lasten ja nuorten elämässä vähenevät.
- Alkoholin kokonaiskulutus Suomessa vähenee.
- Alkoholin verotus säilyy vähintään nykyisellä tasolla.
- Alkon monopoli säilyy jatkossakin.
- Alkoholin hintaa tulee harkiten kaikissa juomaluokissa nostaa siten, ettei hengenvaarallinen korvikejuominen lisäännä.

Kohti tiukempaa

Alkoholihaittojen ennaltaehkäisyn kannalta tehokkain yksittäinen keino on Alkon ulkopuolisessa vähittäismyynnissä myytävien tuotteiden alkoholiprosentin rajoittaminen. Siksi haluamme rajoittaa päivittäistavarakauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyynnissä myytävien alkoholijuomien enimmäisalkoholirajaa 3,7 prosenttiin. Näin turvataisiin Alkon monopoliasema, kun entistä suurempi osuus myytävästä alkoholista kulkisi monopolin kautta.

- Alkoholilaisissa ja järjestyslaissa määritettyjä kieltoja on valvottava tiukemmin.
 - Erityisesti on tiukennettava nuorten alkoholinkäyttöön puuttumista ja mahdollistettava nuorena tapahtuneiden ilkeiden korjaaminen yhdyskuntapalvelulla.
- Poistetaan alkoholin vaikutus elinkustannusindeksin laskennasta.
- Kirjataan matkustajatuontina tuotavalle alkoholille EU:n verodirektiivien mukainen oman käytön ohjetaso ja säädetään sen ylittävälle tuontimäärälle ilmoitusvelvollisuus tullille. Näin helpotetaan tullin valvontatyötä tilanteissa, joissa on syytä epäillä, että EU:n sisältä tuotavat juomat eivät tule pelkästään omaan käyttöön.
- Kielletään alkoholin mielikuviin perustuva ulkomainonta ja ennen kello 23 tapahtuva televisio- ja radiomainonta.
- Tieliikennelain mukaisia promillerajoja ei toistaiseksi muuteta.
- Alkoholin myynnin vuorokausittaista aikaa päivittäistavarakaupassa tai ravintoloissa ei muuteta.

Kohtuullisempaa ja miellyttävämpää alkoholin käyttöä

Edistetään tilaviiniryittäjämyyntiä mm. sallimalla mietojen liköörien myynti tilaviinimyymälöissä. Alkon ja vähittäiskaupan tulee ottaa pienpanimoiden tuotteita valikoimiinsa.

- Pyritään siirtämään alkoholin kulutusta erityisesti julkisilta paikoilta ravintoloihin, tarpeen vaatiessa keventämällä alkoholin valmisteveron aiheuttamaa kustannusrasitusta.
- Lievennetään säännöksiä, jotka rajoittavat useamman alkoholianoksen kertatilauksia ravintoloissa.
- Kehitetään ravintoloiden aukioloaikoja yhdessä kuntien ja terveysviranomaisten kanssa. Tarpeen vaatiessa aukioloaikoja voidaan porrastaa tunnilla molemmista päistä. Tavoitteena on ennaltaehkäistä liiallisten ruuhkien muodostuminen julkisiin kulkuvälineisiin ravintoloiden sulkeutuessa.
- Kunnan tai kaupungin tulisi voida määritellä julkisista alueista ne, joissa juominen on joko sallittua tai kiellettyä. Tässä yhteydessä tulee erityisesti huomioida lasten ja nuorten käyttämät alueet, esimerkiksi leikkipuistot ja pihat.

Asenne- muutoksia ja esimerkkiä

- Suomi tarvitsee vakavan keskustelun alkoholin mediakuvasta. Onko median pakko näyttää humalaisia maailmanmestareita, onko pakko mässäillä kannillä? Juhlat ovat juhlia, mutta miksi media ruokkii näkemystä kannin huvittavuudesta? Tarvitsemme kansalaiskeskustelun, jonka päätteeksi voimme laatia median eettiset pelisäännöt alkoholijournalismiin.
- Tarvitaan avointa keskustelua alkoholin ja urheilun ristiriitaisesta suhteesta esimerkiksi urheilutahtumissa. Erityisesti on pohdittava suhdetta alkoholiin lapsia ja nuoria kiinnostavissa tapahtumissa.
- Sovitaan selkeät pelisäännöt julkisin varoin ostettavista alkoholiannoksista valtion tilaisuuksissa. Samaa suositamme myös kunnille. Tämä toimii ennen muuta esimerkin voimana ja toisaalta myös suoraan veronmaksajien rahojen järkevänä kohdentamisena.

Hoito on tarpeen

Lapsia tulee suojella alkoholin haitoilta jo ennen syntymää. Mahdollistetaan päihkeitä käyttävän äidin tahdonvastainen hoito sikiön terveysvaaran perusteella. Päihdeäideille tulee turvata subjektiivinen oikeus hoitoon pääsyyn.

- Kun aikuisia hoidetaan päihdeongelman vuoksi työterveydenhuollossa tai muualla terveydenhuoltojärjestelmässämme, on poikkeuksetta selvitettävä myös mahdollisten lasten tuen tarve.
- Perhekuntoutusta lisätään lasten lastensuojelussa ja päihdepalveluissa.
- Työpaikkojen päihdeohjelmien tulee olla aidosti päihdehaittoihin puuttuvia. Alkoholin riskikäyttäjiä tulee auttaa ennaltaehkäisevästi ja varhaisen puuttumisen periaatteella. Työterveyshuollon tulee rohkeammin ohjata työntekijöitä lyhytkestoiisiin päihdehoitoihin (mini-interventio) juomisen riskirajojen ylittyessä. Lääkärin huoli, neuvot ja seuranta saavat monet vähentämään ratkaisevasti juomistaan.
- Lääkäreiden tulee rohkeammin diagnosoida alkoholi ja alkoholismi sairauden aiheuttajiksi. Päihdehoitoon on varattava riittävät resurssit.
- Työttömien terveystarkastuksissa on kiinnitettävä huomiota myös alkoholinkäyttöön.
- Kaikki hoito ei ole tehokasta. On käynnistettävä päihdepalveluiden tehokkuuden arviointi ja kehitystyö.